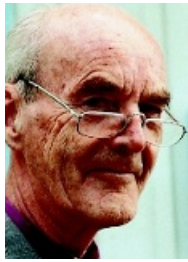

MARTIN LÖNNEBO

Av fyra pandemier är Likgiltigheten den värsta?

Martin Lönnebo, biskop emeritus, Linköping, är etiker och författare, men främst människa.

Jag slutade mitt kåseri i Läkartidningen 3/4/2005 med att påstå att det överlägset viktigaste projektet detta årtusende är »Den mogna människan«.

Det låter djärvt men är snarast självklart. Att öka makten men inte mognaden är lika klokt som att börja lagra dynamit och knallhattar under kudden.

Men även WHO skulle kunna, med syfte på den globala hälsan, ta denna slogan till sin hjärna. Det är även något som varje doktor bör vara uppmärksam på, ty människans omognad är mänsklighetens främsta mortalitetsfaktor, för att inte tala om en faktor med avsevärd betydelse för ohälsa och lidande.

För min del framstår fyra andliga sjukdomar som mest hämmande för mognaden: Nihilismen, Fundamentalismen, Girigheten och Likgiltigheten.

Av dessa är Nihilismen den mest förödande sjukdomen det senaste århundradet. Nihilismen, dvs förnekandet av värdet, allt är tillåtet, även mordet, om det tjänar det »rätta« syftet. Sanningen är inte bättre än lögnen. Mänskliga rättigheter är borgerliga påhitt; medlidande är sentimentalitet; svaghet är föraktlig; dygder är löjliga; det avgörande är effektiviteten. Människan är oändligt böjlig, säger man, det finns ingen mänsklig natur, allt är tillåtet.

Naturligtvis har detta tänkesätt ingenting med en vetenskaplig världsbild att göra. Värdet existerar inte i rumtiden, det som är vetenskapens laboratorium. Det kan därför inte avskaffas genom objektiv forskning.

Om du vill fördjupa dig i analysen av denna modernitetens svåraste sjukdom och dess kännetecken, läs Albert Camus' »Människans revolt«.

Du blir inte ruinerad, för den finns i pocket.

Nihilismen är kärnan i världens mest förödande pandemi, som under ett halvt

sekel tog livet av kanske 100 miljoner människor och kastade miljarder ut i ångest och umbäranden. Detta överträffar, vad jag vet, varje annan känd pest som mänskligheten fått genomlida. Utan nihilismen hade fascismen, nazismen och kommunismen inte kunnat förvandlas till oöverträffade dödsmaskiner. Det sista hindret, samvetet, var

Människans omognad är mänsklighetens främsta mortalitetsfaktor, för att inte tala om en faktor med avsevärd betydelse för ohälsa och lidande.

avskaffat som varande ett religiöst oting.

Om någon kommer till din mottagning och instämmande citerar Mussolini (som var jurist med latinsk skolning, det hörs): »Ingenting utanför Staten, över Staten, mot Staten. Allt åt Staten, för Staten, i Staten«, så kan du i journalen notera:

»Lider av en tidstypisk nihilistisk störning.«

Den andra pandemin på snabb utbredning är Fundamentalismen. Kärnan i den sjukdomen är inte förakt för världen, men väl ett förakt för osäkerheten:

»Vi har helt rätt, ni har helt fel, därför måste vi förgöra er. Ni är inte värda att finnas till, sålunda är det vår plikt att döda er.«

Den moderna terrorismens kärna är denna art av fundamentalism. Den före-

faller ha framtiden för sig. Nihilismen har andligt sett berett vägen.

Den tredje svåra sjukdomen, som hindrar människan att nå den andliga hälsa som vi kallar mognad, är Girigheten, Aviditas. Dess väsen är förmågan att förvandla värde till guld och lägga det i den egna kistan.

Denna svåra utvecklingsstörning bidrar även hos oss till ökad ohälsa. Men kraftfullast verkar den i u-länder och drabbar där de fattigaste. De mest banala och lättbotade sjukdomar tillåts fritt spelrum. Mortaliteten är åtskilliga miljoner per år.

Vi borde inte sova gott på nätterna. Men det gör vi, beroende på att vi är infekterade av den fjärde pandemin, Likgiltigheten, Apatheia. Dess väsen är att den inte bryr sig om andras nöd, den tillåter alltså de tre tidigare nämnda sjukdomarna.

Vilken som är värst är en akademisk fråga.

Det är däremot inte frågan om hur dessa epidemier ska kunna stoppas. Det kan vi fundera på litet till mans och kvinns, och inte så litet heller.

Martin Lönnebo